
BEVEZETŐ

Kevés olyan fogalom van, amely annyira magától értődőnek tűnik, mint a bűn, és amelynek egyidejű jelentésváltozatai, valamint az idők folyamán változó jelentései mégsem írhatók le a tudományos egzaktuság igényével. Az következne ebből, hogy a bűnről, a bűnözésről, a bűnösről alkotott ítéleteink csak végletesen szubjektívek lehetnek? Távolról sem! Ez a fogalom éppúgy szabályozza a jogelvek szerint élő, a nyers hatalom által kordában tartott vagy éppen spirituálisan szerveződő közösségeknek az aktuálisan érvényes törvényekhez való viszonyát, mint ahogyan figyelmezteti az egyes embert embertársai lelki békéjét kockáztató tetteinek végzetes következményeire.

A bűn tehát nem objektív dolog, nem „magánvaló”. Lelki űr, spirituális vákuum, aminek vonzereje vagy a törvény megszegésére vagy a lelkiismeret elfojtására: az erkölcsi parancs, a „kategorikus imperatívusz” megtagadására csábítja elkövetőjét. A mi kultúránkban a bűn fogalmának jelentésváltozatai és jelentésváltozásai a kereszténység intézményi struktúrájának (az egyházak és az állam viszonyát is érintő) mélyre ható átalakításaival, illetőleg az Ó- és az Újszövetség üzeneteinek újraértelmezésével függenek össze. Hogy mennyivel mélyebben, mint ahogy az a hagyománytudatunkban él, azt a tanulmányrovatunkat nyitó és záró értekezések különös nyomatékkal hangsúlyozzák. Buji Ferenc arra hívja fel a figyelmünket: féltő, hogy maga a kereszténység nem csupán egy fájdalmasan múlt epizódja Európa történetének, hanem idegen is a „pre- és a posztkeresztény” nyugati civilizáció szellemiségétől. Zelnik József azzal kelt „heuréka”-élményt az olvasóban, hogy felfedi a bibliai teremtésmítosz kétértelműségét, amikor egymás mellé helyezi Bosch két képét: az Édent, „ahol a világot teremtő és kormányzó szeretet van a kép szellemi középpontjában, és a Paradicsom képet, ami valójában a szokásos ószövetségi képregény” az eredendő bűnről.

A kereszténység bűnfelfogásának témakörébe több közleményünk is illeszkedik. Ilyen Cseke Ákosnak Vasadi Péter A bűnös asszony című verséről szóló elemzése, amelyben „annak vagyunk tanúi, miként változik át [...] a Mária Magdolna »bűnös életét« tárgyaló költemény örömhimnusszá”, ilyen Sturm László meditációja a Krisztust kereső Kertész Imre Jegyzőkönyvéről, Stamler Ábelnek a morálteológia zsákutcájára figyelmeztető elaborátuma, Bánki Évának a megtérésre alkalmatlan bűntelenek ügyét képviselő „Biblia-kritikája”, és ilyen Gáspár Csaba Lászlónak az archaikus, az antik és a keresztény bűnfogalmak rokon és egymástól különböző tartalmait összevető tanulmánya.

Szörényi László a nemzeti közösség erkölcsi romlásának és politikai kiszolgáltatottságának összefüggését hangsúlyozza Petőfi Nemzeti dalát elemezve, Miskolczi Ambrus a XX. század egyik szellemi elitcsapatának – Albert Camus, Jean-Paul Sartre, Arthur Koestler és André Malraux – morálfilozófiai diskurzusát idézi fel, Józsa György Zoltán Leonyid Andrejev műveire támaszkodva jut el a bűnfogalom metafizikai értelmezéséhez.

Míg ezek az írások olyan esztétikai kérdéseket vetnek fel, amelyek elsősorban etikai, filozófiai és teológiai nézőpontokból közelíthetők meg, olyan esszéket is talál kötetünkben az olvasó, amelyek inkább kultúratörténeti, műfajelméleti és/vagy életrajzi összefüggésekben vizsgálják a bűn problematikáját. Szmodis Jenő a bűn fogalmának – az egyén morális felelősségét súlytalanító – relativizálódását elemezve korunk legsúlyosabb társadalmi problémáit feszegeti, de a bűn-tematikához kapcsolódó társadalomtörténeti kontextusba illeszkedik Küllös Imola írása a „nőközpontúvá váló” magyar népballadák bűnfelfogásáról csakúgy, miként Szemadám Györgynek a szilaj pásztorok és a betyárok világát láttató erővel felidéző tanulmánya és Török Lajosnak a szocialista bűnregényről írott műfaj-történeti munkája is. Nem sorolhatók egyetlen diszciplína tárgykörébe a zene-, illetőleg irodalomtörténeti vonatkozású értekezések sem. Windhager Ákos filozófiai koncepciót ismer fel Terényi Ede monooperáiban, Zelena András írása József Attiláról a filológusnak és a pszichiáternek is tanulságokkal szolgál, Balogh Csaba kritikátörténeti tanulmánya Erdélyi János Madách-képéről s végül Alexa Károly elemzése Mészöly Miklós három regényéről egyaránt számot tarthat mindazok érdeklődésére, akiket vonzanak a magyar kultúra mélységei és magaslatai.

Kulin Ferenc